

VZORÁKY VEĽKEJ PÍSOMKY

letný semester 2022/23

Dokument obsahuje kľúčové časti riešení vybraných úloh z Veľkej Písomky z Formálnych jazykov a automatov (2) v letnom semestri 2022/23.

2 O každom tvrdení rozhodnite, či platí a vašu odpoveď poriadne slovne odôvodnite. Ak by vaše odôvodnenie zahŕňalo konštrukciu, stačí ju **poriadne** slovne popísať a zdôvodniť jej správnosť.

- (a) Nech L je konečný jazyk. Potom počet tried ekvivalencie relácie R_L z Myhill-Nerodeovej vety je práve $|L|$.
- (b) Trieda $\mathcal{L}_{ECS}$ je uzavretá na operáciu rozdielu jazykov (t.j. operácia „množinové mínus“).

Riešenie:

- (a) Tvrdenie neplatí. Ľahko nahliadneme, že pre $L = \emptyset$ platí $|L| = 0$, teda je konečný, a počet tried ekvivalencie relácie R_L je jedna.
- (b) Tvrdenie platí. $L_1 - L_2 = L_1 \cap L_2^C$ pričom z prednášok vieme, že trieda $\mathcal{L}_{ECS}$ je uzavretá na prienik aj komplement.

4 **Autor riešenia:** Šimon Sádovský

O každom z výrokov rozhodnite, či platí alebo nie. Odpovede nemusíte zdôvodňovať. Za každú správnu odpoveď dostanete +1 bod, ak neodpoviete, 0 bodov, za nesprávnu odpoveď je -1 bod. Ak by ste dokopy mali získať menej ako 0 bodov, získavate za túto úlohu 0 bodov. Za 10 nesprávnych odpovedí získavate 10 bodov a navyše čokoládu.

1. Existuje jazyk $L \notin \mathcal{R}$ pre ktorý počet tried ekvivalencie relácie R_L z Myhill-Nerodeovej vety je konečný.

Tvrdenie neplatí

Zdôvodnenie: Priamo v znení Myhill-Nerodeovej vety je, že regulárnosť jazyka L je ekvivalentná s tvrdením, že relácia R_L je konečného indexu. To je iba inak povedané, že počet tried ekvivalencie R_L je konečný.

2. Pre dané homomorfizmy h_1, h_2 je rozhodnuteľné, či existuje neprázdne slovo w také, že $h_1(w) = h_2(w)$.

Tvrdenie neplatí

Zdôvodnenie: Ak by to rozhodnuteľné bolo, pre ľubovoľnú inštanciu PKP (X, Y) vieme definovať a navyše vo vhodnom kódovaní aj algoritmicky zostrojiť nasledovné homomorfizmy - $h_x(i) = x_i$ a $h_y(i) = y_i$ pre všetky $0 < i \leq n$. Rozhodnúť problém zo zadania o h_x a h_y je ekvivalentné rozhodovaniu PKP (X, Y) .

3. $\mathcal{L}_{DPDA}$ je uzavretá na práve dve z operácií komplement, zjednotenie a zrefázovanie.

Tvrdenie neplatí

Zdôvodnenie: Je uzavretá len na komplement.

4. $\mathcal{L}_{CS}$ je uzavretá na práve dve z operácií komplement, zjednotenie a zrefázovanie.

Tvrdenie platí

Zdôvodnenie: Je uzavretá na zjednotenie aj zrefázovanie. Na komplement nie je.

5. Existuje trieda jazykov uzavretá na zjednotenie taká, že nejaká jej podtrieda nie je uzavretá na zjednotenie.

Tvrdenie platí

Zdôvodnenie: Napríklad pre $\mathcal{L}_{DPDA} \subseteq \mathcal{L}_{CF}$ toto platí. Ale dá sa ľahko vymyslieť na mraky iných prípadov. Napríklad trieda konečných jazykov a trieda jednoslovných jazykov.

6. Nech M je a-prekladač a $L \in \mathcal{L}_{ECS}$. Potom $M(L) \in \mathcal{L}_{ECS}$.

Tvrdenie neplatí

Zdôvodnenie: a-prekladače vedú simulovať homomorfizmus. $\mathcal{L}_{ECS}$ nie je uzavretá na homomorfizmus.

7. Nech trieda $\mathcal{L}$ nie je uzavretá na zjednotenie. Potom pre každý $L_1 \in \mathcal{L}$ existuje $L_2 \in \mathcal{L}$ taký, že $L_1 \cup L_2 \notin \mathcal{L}$.

Tvrdenie neplatí

Zdôvodnenie: Napríklad uvažujme triedu $\mathcal{L}_{DPDA}$, ktorá nie je uzavretá na zjednotenie. Avšak $\emptyset \in \mathcal{L}_{DPDA}$ a navyše pre ľubovoľný $L_2 \in \mathcal{L}_{DPDA}$ platí $\emptyset \cup L_2 = L_2 \in \mathcal{L}_{DPDA}$.

8. Nech L je bezprefixový jazyk. Potom $L \in \mathcal{L}_{eDPDA}$.

Tvrdenie neplatí

Zdôvodnenie: Napríklad $\{a^n b^n c^n \mid n > 0\}$.

9. Pre daný DTS A je čiastočne rozhodnuteľné či akceptuje kód aspoň jednej inštancie PKP ktorá má riešenie.

Tvrdenie platí

Zdôvodnenie: Nedeterministický DTS B čiastočne rozhodujúci tento problém funguje nasledovne:

1. B si nedeterministicky tipne kód inštancie PKP (X, Y) ktorá má riešenie a to následne overí.
2. Toto overenie spraví tak, že si nedeterministicky tipne postupnosť indexov domín tvoriacich riešenie a tento tip deterministicky overí.
3. Následne pomocou univerzálneho TS odsimuluje prácu stroja A zo vstupu na (X, Y) . Ak simulácia akceptuje, B akceptuje tiež.

10. Pre každý $LR(0)$ jazyk existuje gramatika taká, že ju vieme parsovať algoritmom CYK.

Tvrdenie platí

Zdôvodnenie: Každý $LR(0)$ jazyk je zároveň bezkontextový a pomocou CYK vieme parsovať všetky bezkontextové jazyky.

6 O nasledujúcich problémoch rozhodnite, či sú rozhodnuteľné alebo aspoň čiastočne rozhodnuteľné.

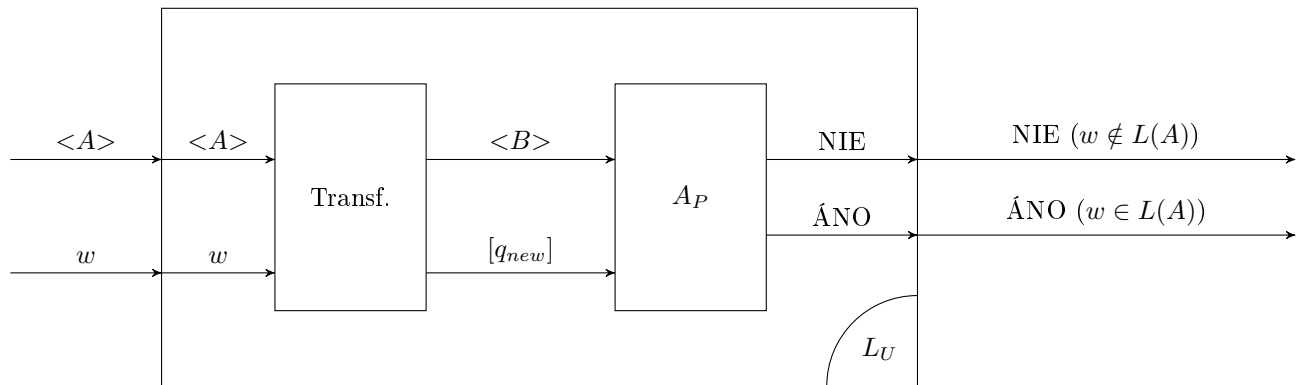
- (a) O danom DTS A a stave q rozhodnúť, či A pri výpočte na slove $abbabbab$ použije stav q aspoň 2 krát.
- (b) O danom DTS A rozhodnúť, či akceptuje práve 2 zo slov ab, ba, bb .

V prípade, že chcete použiť Riceove vety, treba poriadne dokázať, či nejaká ich podmienka (ne)platí. Nestačí iba skonštatovať, že (ne)platí.

Riešenie:

- (a) Problém je čiastočne rozhodnuteľný. Stroj čiastočne rozhodujúci tento problém môže pomocou univerzálneho TS simulovať výpočet A (ktorý dostal zakódovaný na vstupe) a napríklad v stave si počítať koľko krát táto simulácia použila stav q (tiež je zo vstupu). V prípade, že napočíta v stave do 2, tak stroj akceptuje.

Problém nie je rozhodnuteľný. Dokážeme redukciami na univerzálny problém. Predpokladajme, že problém zo zadania je rozhodnuteľný a označme A_P DTS rozhodujúci tento problém. Potom stroj rozhodujúci univerzálny problém zostrojíme nasledovne:

Transformátor z $\langle A \rangle$ a w vytvorí kód B taký, že

- Na ľubovoľnom vstupe vymaže obsah svojej pásky.
- Zapiše na pásku slovo w .
- Simuluje výpočet A na w .
- Nemá žiadne akceptačné stavy.
- Obsahuje nový stav q_{new} rôzny od všetkých stavov stroja A .
- Ak simulácia A na w príde do akceptačného stavu stroja A , tak z tohto stavu B následne hneď prejde do stavu q_{new} .
- Ak je v stave q_{new} , tak cyklí do nekonečna.

Potom zjavne platí, že B pri výpočte na slove $abbabbab$ použije stav q_{new} aspoň dva krát práve vtedy, keď $w \in L(A)$. Teda by sme boli schopný rozhodovať univerzálny problém, čo je spor. Teda problém zo zadania nie je rozhodnuteľný.

- (b) Ide o vlastnosť rekurzívne vyčísliteľných jazykov, teda môžeme použiť Riceove vety. Problém nie je ani čiastočne rozhodnuteľný. Totiž, je porušená prvá podmienka druhej Riceovej vety. Konkrétne, jazyk $\{ab, ba\}$ zjavne má danú vlastnosť, pričom jeho nadmnožina $\{ab, ba, bb\}$ túto vlastnosť nemá, pričom ide zjavne o rekurzívne vyčísliteľný jazyk.